

ชื่อเรื่อง : ผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชุมชนที่เข้าร่วมโครงการป่าชุมชน
ประจำปีงบประมาณ 2543 ของจังหวัดลำพูน, 2544

ผู้ดำเนินการศึกษา : นายสรรเสริญ ทองสมนึก
นายสมเพชร แสนอ้าย
นายสุรชฎนพ สิงห์คำ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชุมชนที่เข้าร่วมโครงการป่าชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2543 ของจังหวัดลำพูน เป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากทั้งสองส่วนมาอธิบายเสริมกันและกัน ใช้เวลาดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-กันยายน 2544 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม วิเคราะห์ผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเชิงบวกต่อการดำรงชีวิตของชุมชนที่เข้าร่วมโครงการป่าชุมชน รวมทั้งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อโครงการป่าชุมชน

ข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลได้ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการป่าชุมชนซึ่งผ่านการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ได้บ้านแม่จ้อง หมู่ที่ 7 ตำบลศรีวิชัย บ้านแม่แหนด หมู่ที่ 8 ตำบลแม่ตืน และบ้านบวก หมู่ที่ 3 ตำบลดงดำ อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน ครัวเรือนละ 1 คน จำนวนทั้งหมด 224 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS/PC เพื่อคำนวณสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าไคสแควร์ ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการป่าชุมชนซึ่งผ่านการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง หมู่บ้านละ 5-10 คน ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม 2544

ผลการศึกษาพบว่า

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 33-63 ปี (เฉลี่ย 45 ปี) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 อาศัยอยู่ในหมู่บ้านระหว่าง 2-39 ปี (เฉลี่ย 33 ปี) มีสมาชิกในครอบครัวระหว่าง 4-5 คน (เฉลี่ย 4 คน) สมาชิกที่ช่วยงานแทนได้ 0-3 คน (เฉลี่ย 2 คน)

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีรายได้รวมต่อปีระหว่าง 0-39,500 บาท (เฉลี่ย 29,537.50 บาท) รายได้จากภาคเกษตรระหว่าง 0-32,500 บาท (เฉลี่ย 15,989.29 บาท) รายได้จากนอกภาคเกษตรระหว่าง 0-30,000 บาท (เฉลี่ย 13,287.50 บาท) รายได้จากป่าชุมชนระหว่าง 0-1,500 บาท (เฉลี่ย 273.21 บาท) มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองระหว่าง 1-13 ไร่ (เฉลี่ย 8.25 ไร่) ได้รับและได้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเฉพาะกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้และสิ่งแวดล้อม โดยได้รับประโยชน์ทางอ้อมมากกว่าได้ใช้ประโยชน์ทางตรง

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีบ้านเรือนที่อยู่อาศัยมั่นคงแข็งแรงเพราะปลูกสร้างด้วยไม้เป็นสมาชิกเกือบทุกกลุ่มในหมู่บ้านโดยเฉพาะกลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านป่าไม้จากสื่อหลายแขนงโดยเฉพาะจากกานันท์หมู่บ้าน ได้รับคำแนะนำเรื่องป่าไม้และป่าชุมชนจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้เพียง 1-2 ครั้งต่อปี ไม่รู้ว่าหมู่บ้านได้รับอนุมัติให้เข้าร่วมโครงการป่าชุมชนแล้วหรือยังแต่เต็มใจ/สมัครใจเข้าร่วมโครงการดังกล่าว มีความรู้ความเข้าใจเรื่องป่าไม้และป่าชุมชนในประเด็นที่ว่า "เรากับป่าต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน" มากที่สุด มีความคิดเห็นต่อโครงการป่าชุมชนในประเด็นที่ว่า "เป็นโครงการที่ช่วยรักษาพื้นที่ป่าไม้ไว้ได้และสร้างสิ่งแวดล้อมที่สมดุลยั่งยืน" มากที่สุด อย่างไรก็ตามหากเป็นไปได้ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการอยากได้ป่าเป็นที่ดินทำกินเป็นลำดับแรก

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่คิดว่าภายหลังการเข้าร่วมโครงการป่าชุมชนผ่านไประยะหนึ่งไม่ได้รับผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชุมชนในด้านนิเวศวิทยา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ยกเว้นด้านสังคมวัฒนธรรม ที่คิดว่าได้รับผลกระทบเชิงบวกต่อการดำรงชีวิตของชุมชนที่เข้าร่วมโครงการป่าชุมชนในประเด็นที่ว่า "กำหนดแนวเขตแบ่งแยกระหว่างพื้นที่ป่าไม้กับที่ดินทำกินหรือที่อยู่อาศัยแน่นอน" มากที่สุด

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการดำรงชีวิตของชุมชนที่เข้าร่วมโครงการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่รายได้รวมต่อปี ข้อมูลข่าวสารด้านป่าไม้ คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ การรับรู้เรื่องโครงการป่าชุมชน และความคิดเห็นต่อโครงการป่าชุมชน ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อโครงการป่าชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่สมาชิกในครอบครัว รายได้รวมต่อปี จำนวนที่ดินทำกิน ข้อมูลข่าวสารด้านป่าไม้ คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และการรับรู้เรื่องโครงการป่าชุมชน